

dominanciáját jelzi, hiszen nemcsak a *cs* előfordulása, de verssori helye is szabályos-
ságot mutat. A versindító alliterációként megalapozza a hangulati hatást *csípp*, / *csepp*.
A harmadik és a negyedik összecsengés egyben a tördelt verssorok teljes tiszta rímei
a *csepp* / *csepp*, a 6. sorban a *jégsap* szóbelseji-, s az utolsó sorban *csepereg* sореleji elő-
fordulású a *cs*.

A tiszta hangzás, a ritmus, a játékos formai megoldások az érzelem, a hangulat,
a jelentés síkján együttesen építik a címbeli témaszóban megnevezett fogalom kibon-
tását, az ábrázolás logikai rendjét, a poétikai funkcióval együtt a versben fellelhető
emotív és referenciális üzenetet. Az elemzett vers címe az a centrum, amelybe összponto-
sul a vers formai, gondolati, érzelmi, hangulati szférája.

IRODALOMJEGYZÉK

Fónagy Iván: A költői nyelv hangtanából. Akadémiai Kiadó, Bp., 1989.

Székelyné Kovács Eszter: Nyelvészeti indíttatású verselemzések. A BGYTKF Tudományos Közleményei,
12/A. Nyíregyháza, 1990.

LASKAI KÁROLYNÉ

Tiszavasvári

Az eredményes személyiségfejlesztésért a természettudományos tantárgyak körében

Eredményes személyiségfejlesztés megfelelő motiváció nélkül elképzelhetetlen.
A motiváció szükséges feltétele, hogy a tanulók elegendő sikerélményhez jussanak.

A jelenlegi iskolarendszerben folyamatos személyiségfejlesztést – mindenkinek
megfelelő motiválással – csak állandó differenciált foglalkoztatással lehetne megvaló-
sítani. Annak ellenére, hogy ezt a jelenlegi oktatási szerkezetben nem lehet maradék-
talanul elérni, munkaközösségünk keresi a lehetőségeket.

Több lehetőséggel próbálkozunk, s tapasztalataink szerint nem eredménytelenül.

A tanítási órákon megvalósítható személyiségfejlesztésről, annak lehetőségeiről
sokan, sok helyen nyilvánítottak már véleményt. Én a tanórán kívüli tevékenységről
szeretnék néhány gondolatot ismertetni.

Programjainkat két periódusban kívánjuk megvalósítani, illetve valósítjuk meg.

1. Az 1991/92-es tanévre a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Pedagógiai Intézet
Hírmondó c. lapjában az egész megyénkre kiterjedő, ötfordulós, levelezős versenyt
hirdettünk Hivatkozás a MPI 3. sz. Hírmondó 4. o.).

A kiírt határidőig a megye számos iskolájából küldték el jelentkezésüket az érdek-
lődő tanulók. Összetételüket a következőkben mutatom be:

	5. oszt.	6. oszt.	7. oszt.	8. oszt.	Összesen
Matematika	52 fő	54 fő	50 fő	88 fő	240 fő
Fizika		68 fő	60 fő	52 fő	180 fő
Kémia			70 fő	75 fő	145 fő
					665 fő

Minden forduló után a beérkező feladatlapokat értékeljük, és a következő feladatsorral

együtt postázzuk az előző helyes megoldást. Így lehetőség nyílik az elemző, önértékelő tevékenységre.

A verseny zárásaként iskolánkban rendezzük a döntőt, melyre tantárgyanként az a 20–20 tanuló jut be, aki a fordulók során a legtöbb pontot gyűjtötte össze.

Természetesen gondoltunk a verseny díjazására is. A verseny díja tantárgyanként és évfolyamonként: ingyenes részvételi lehetőség a nyári intenzív képességfejlesztő táborunkban. Lehetőségeinkhez képest további elismerésekben is gondolkodunk.

A feladatlapok olyan problémák megoldását igénylik a tanulóktól, amelyek jobban igénybe veszik képességeiket, akaraterejüket, kitartásukat. E formában a tanulók jobban „dolgoztathatók”, mint a megszokott, hagyományos osztálykeretben.

2. Programunk másik szakasza a nyári képességfejlesztő tábor.

Erre a periódusra úgy állítottuk össze a tematikát, hogy még személyreszólóbb legyen, mint a levelezés:

- A foglalkozásokat kiscsoportokban (8–10 fő) tartjuk.
- Érdekes, élményszerű, a tankönyvben nem szereplő kísérleteket végezhetnek.
- A számítással megoldandó feladatokat a gyakorlati életből vesszük.
- Egy-egy törvényszerűség megfigyeléséhez különböző feladatok, kísérletek, megfigyelések útján juthatnak el.

A felsorolt tevékenységekhez, lehetőségekhez bizonyosággal álljon itt a nyári tábor egy napjának programja:

Délclélt 8,00–12,00-ig MÉRÉSI GYAKORLATOK

1. Mennyi hő szabadul fel 1 g méz oltásakor?

- a) Tölts a főzőpohárba 100 g vizet, és mérd meg a hőmérsékletét!
- b) Dobj a vízbe 10 g égetett meszet! A hőmérővel addig kevergesd, amíg a tejhez hasonló folyadékot nem kapsz, és amíg a folyadék hőmérséklete emelkedik!
- c) *Számolj!*
  - 100 g víz hőmérséklete emelkedett ..... °C-kal
  - 1 g víz hőmérsékletét 1 °C-kal ..... J emeli
  - 100 g víz hőmérsékletét 1 °C-kal ..... J emeli
  - 100 g víz hőmérsékletét ... °C-kal ..... J emeli

Tébat:

- 10 g méz oltása közben ..... J hőmennyiség keletkezett
- 1 g méz oltásakor ..... J hőmennyiség keletkezett.

2. Mennyi hő olvaszt meg 1 kg 0 °C-os jeget?

Méréssel ezt is megtudhatod! Ha ugyanis a főzőpohár vizébe jeget dobsz, a meleg víz hőt ad át; megolvasztja a jeget. Sőt a megolvadt jeget – a 0 °C-os vizet – fel is melegíti. Ehhez azonban elegendő mennyiségű meleg víz kell, mert előfordulhat, hogy a jég még nem olvadt el, és a melegvíz lehűlt 0 °C-ra.

a) *Mérés:*

- A főzőpohár tömege üresen ..... kg
- A főzőpohár melegvízzel ..... kg
- A víz hőmérséklete ..... °C
- A főzőpohár tömege jéggel ..... kg
- A víz tömege ..... kg
- A jég tömege ..... kg
- A keverék hőmérséklete olvadás után ..... °C
- A víz hőmérsékletének csökkenése ..... °C
- A jég hőmérsékletének emelkedése ..... °C

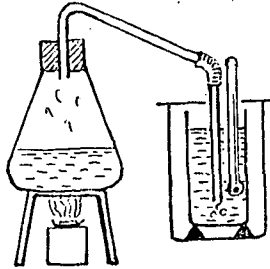
b) Számítás:

A vízzé vált jég ..... °C-kal melegeedett ..... kg víz (melegvíz) ..... °C-ra hűlt, leadott ..... kJ energiát. Ezt felvette a jég olvadásakor és melegedéskor. Ebből .....kg megolvadt jég ..... °C-kal emelkedett, felvett ..... kJ energiát. Olvadásra szükség volt tehát ..... kJ energiára.
..... g 0 °C-os jég olvadásához ..... kJ energia kell.
1 g 0 °C-os jég olvadásához ..... kJ energia kell.
1000 g 0 °C-os jég olvadásához ..... kJ energia kell.

3. Mennyi hő szabadul fel 1 kg 100 °C-os gőz lecsapódása közben?

A gőzt kaloriméter vizébe csapatjuk le, és a víz hőmérsékletváltozásából következtethetünk a kívánt adatra.

A kísérletet a következő ábra alapján készítsd elő!

a) Mérés:

A kaloriméter tömege üresen ..... kg
A kaloriméter tömege vízzel ..... kg
A kaloriméter tömege gőzzel ..... kg
A gőz tömege ..... kg
A hideg víz tömege ..... kg
A gőz hőmérséklete ..... 100 °C
A keveredés utáni hőmérséklet ..... °C
A víz hőmérsékletének emelkedése ..... °C
A vízzé vált gőz hőmérsékletváltozása ..... °C

b) Számítás:

..... kg víz ..... °C-kal melegedéskor felvett ..... kJ energiát (ezt vízzé vált gőz lecsapódásából és lehűléséből kapta). Ebből ..... kg vízzé vált gőz ..... °C-kal való lehűlése közben leadott ..... kJ hőmennyiséget. A lecsapódás közben felszabadult ..... kJ energia.

13.00–13.30-ig ebéd

13.30–15.00-ig csendespihenő

15.00–17.30-ig Ügyes kezek: palacsinta-fantáziák
(sütés, kóstolás)

Beszélgetés: szerepjátás, megszemélyesítés
(beszélgetés Madár János íróval)

Önálló program: bűvárkodás, olvasás, versenyfeladatok megoldása, strand

A délutáni foglalkozások fakultatív jellegűek.

17.30–18.30-ig vacsora

18.30–21.00-ig kívánság szerinti program.

A problémamegoldások során szabad tévedni, szabad kérdezni, egymásnak segíteni, egymás megoldását elemezni, értékelni. Ezzel a módszerrel gyermekeink lehetőséget kapnak alkotó képességük fejlesztésére. Ebben a formában mindenki adhatja tudása legjavát, igényességének megfelelően gyűjthet újabb és újabb ismeretet. Erre az idő-

szakra sikerült olyan ismeretterjesztő szakkönyveket kölcsönözni, melyek nem állnak rendelkezésünkre folyamatosan, vagy nem mindenki juthat hozzá. Korábbi tapasztalataink szerint ezek között a tanulók nagy érdeklődéssel búvárkodnak. Sikerült felkelteni érdeklődésüket a technika, a fizika, a kémia híres felfedezői, kutatói iránt.

Az itt ismertetett program szerint már két alkalommal szerveztünk intenzív képeség- és személyiségfejlesztő tábort iskolánk érdeklődő tanulói részére. Elképzelésünk helyességét bizonyítja, hogy a jelentkezők száma növekedett, s már a következőre is készülnek a tanulók.

Reméljük, hogy e széles körű, folyamatos tematikával (amely az iskolában bármikor megtekinthető, Tiszavasvári Kabay János Ének- és Idegen Nyelvtagozatos Általános Iskola) tanulóink megfelelő előképzést kapnak ahhoz, hogy biztonsággal leküzdjék az előttük álló akadályokat. Bizunk benne, megfelelő segítséget és kedvet kapnak az önálló ismeretszerzéshez, az önálló tanuláshoz, mert mi is híven valljuk:

„Hallom és elfelejtem,
Látom és megjegyzem,
CSINÁLOM ÉS MEGÉRTEM!”

IRODALOM

Pethy Endréné: A tanítás-tanulási folyamat motivációs lehetőségeinek elemzése. Akadémiai Kiadó Bp. 1988.

Takács Gábor: Gondolatok, példák a differenciált képességfejlesztéstől. Módszertani Közlemények 1991. 31. évf. 1. szám 21. o.

Hamrák Anna: A differenciálás lehetséges útjai. A Tanító 1988. 8. szám 5–11. o.

Közma Tamás: Esélyegyenlőség vagy elitképzés. Népszabadság 1989. február 4.

DR. H. TÓTH ISTVÁN
Kecskemét

Az „olvasásfejlesztő irodalomtanítás”-program a gyakorlatban

Az 1988–89. tanévtől folyamatosan végezzük több általános iskolában az olvasásfejlesztő irodalomtanítás előkészítését és gyakorlati megvalósítását. Az intézményekben az olvasásfejlesztő irodalomtanítás fontosságát nemcsak egyes magyartanárok, hanem az iskolavezetők, illetőleg a pedagógusközösségek is felismerték, tenniakarásukhoz könyvtár-pedagógus kollégáik is csatlakoztak.

Programunk elgondolásaihoz fokozatosan kapcsolódtak a szülők. Tudunk róla, hogy eredményesen folyik a házi könyvtárak megteremtése, valamint állományuk, készletük gyarapítása.

Így a pedagóguskollégák tenniakarása – minden érdekelttel együttműködően – hatékonyabbá, eredményesebbé vált. A tankönyv + más könyv típusú olvasókból sok könyvű könyvtárhasználóvá, információfeldolgozó, információértelmező olvasókká válnak növendékeink, s az olvasás számukra – is! – lételem.

Az olvasásfejlesztő irodalomtanítás megvalósítása kezdeti lépéseinek a kidolgozásába bevontuk az érdekelt irodalomtanárokat és a környezetükben dolgozó könyvtárpedagógus kollégákat is. Az alábbi problémafelvetések indították el a közös gondolkodást: